

Stand og forening

Vi har fra flere hold mottatt ønske om mer profesjonsrettet stoff i Tidsskriftet. Dette er et ønske vi gjerne vil imøtekomme. Vi har i dette nummeret gledet av å presentere den første av fem artikler om sider ved psykolog-profesjonen, forfattet av professor Bjørn Christiansen. Vi håper at denne artikkelserien vil stimulere Tidsskriftets lesere til å ta aktivt del i en løpende debatt om utviklingen av vår profesjon.

Norsk Psykologforening på avveie

Bjørn Christiansen

Blant sakspapirene til foreningens landsmøte i november 1980 fant jeg et utspill fra Sentralstyret som jeg ikke kan unnlate å kommentere. Det gjelder et saksdokument hvor det fremmes forslag om at «Sentralstyret tar NPF's medlemskap i IUPS (International Union of Psychological Science) opp til nærmere vurdering». I premissene fremheves at IUPS er en verdensomspennende union som i stor grad engasjerer seg i spørsmål og saker av vitenskapelig/akademisk karakter, at NPF i de senere år har engasjert seg svært lite i det arbeid som foregår i regi av unionen, at NPF stort sett har

begrenset seg til å avgi stemme i forbindelse med medlemssøknader fra nye nasjonale foreninger, og at det sittende sentralstyre har inntrykk av at det er nesten umulig å få folk inn i de styrende organer i IUPS hvis ikke vedkommende har et internasjonalt kjent navn. «Vi synes det er grunnlag for å stille spørsmål om NPF i det hele tatt har noe igjen for sitt medlemskap i IUPS», uttales det i dokumentet.

I styrets årsberetning blir det påny understreket at NPF ikke har engasjert seg i arbeidet i IUPS, og at foreningen heller ikke var representert under IUPS møter i Leipzig i forbindelse med den internasjonale psykologkongress sommeren 1980.

Det er uforståelig for meg hvordan Sentralstyret på den ene side kan reise tvil om utbyttet av et medlemskap når det på den annen side ikke engang lar seg representere på foreningens møter. Sentralstyret hevder at fortsatt medlemskap bør drøftes grundig med den nordiske samarbeidskomité, men vel så viktig burde det vel være at Sentralstyret gav foreningens medlemmer en inngående orientering om hva IUPS står for, hva unionen sysler med og hvilke oppgaver den har satt seg, slik at NPF's medlemmer kan ta stilling til spørsmålet om fortsatt medlemskap.

I TNPf nr. 9 for 1980 beretter Steinar Ilstad at den 22. internasjonale psykologkongress i Leipzig samlet ca. 3.500 deltagere fra 48 land, at bare den 18. verdenskongress i Moskva i 1966 hadde flere deltagere, at kongressen er blitt betegnet som den best organiserte verdenskongress i psykologi som noengang har funnet sted, og at Wilhelm Wundts grunleggelse av det første psykologiske laboratorium i Leipzig for hundre år siden ble behørlig både markert og anerkjent. Ilstad forteller også at det på kongressen var en rekke foredrag og symposier om emner fra klinisk psykologi, arbeidspsykologi, pedagogisk psykologi, sosialpsykologi, fysiologisk psykologi, personlighetspsykologi og kognitiv psykologi.

IUPS's formål og organisasjonsform

Før jeg går nærmere inn på hva IUPS står for, vil jeg gjenta at psykologkongressen

i Leipzig var den 22. i rekken av slike internasjonale sammenkomster. Den første internasjonale psykologkongress fant sted i Paris i 1889. På denne kongressen ble det dannet en internasjonal komité med oppgave å planlegge nye møter i de etterfølgende år. I begynnelsen av århundret var tallet på psykologer lite, ikke større enn at de ledende psykologer i forskjellige land hadde oversikt og kjennskap til hverandre. Dette var en situasjon som ble drastisk endret etter siste verdenskrig. Dermed oppsto behovet for en organisert foreningsstruktur som kunne overta arbeidet til den mer uformelle internasjonale psykologikomité. Tanken om en internasjonal psykologunion ble drøftet på verdenskongressen i Edinburgh i 1948, og på den etterfølgende kongress i Stockholm i 1951 ble det besluttet å opprette en internasjonal psykologforening bestående av nasjonale psykologforeninger som stilte krav om psykologutdannelse for medlemskap. Den nye forening, som allerede fra starten ønsket å få et kontakthold til UNESCO, ble gitt navnet *International Union of Psychological Science*.

I formålsparagrafen ble det bestemt at foreningen skulle ha som oppgave å fremme formidling av tanker og vitenskapelig informasjon mellom psykologer i forskjellige land — ved å organisere internasjonale kongresser og andre møter om emner av generell og spesiell psykologisk interesse, ved å bidra til psykologisk dokumentasjonsformidling gjennom publikasjoner og andre media, ved å bistå til internasjonale utvekslingsprogrammer for psykologer, ved å samarbeide med andre internasjonale organisasjoner i saker av felles interesse, og ved å engasjere seg i andre aktiviteter som kan tjene utviklingen av vitenskapelig psykologi.

Foreningens høyeste organ er hovedforsamlingen. Forsamlingen består av en eller to representanter fra hver av de tilsluttede psykologforeninger, avhengig av om foreningene er små eller store, om de har flere eller færre enn 50 medlemmer. Forsamlingen innkalles hvert 4de år i forbindelse med verdenskongressen. Alle forsamlingsmedlemmers stemme har den samme vekt. Forsamlingen velger president og to visepresidenter, og en ek-

sekutivkomité på 10 medlemmer. Komitéen selv velger sekretær, visesekretær og kasserer. For å opprettholde balanse i komitéen er det bestemt at ikke noe land skal kunne legge beslag på mer enn én plass, og at hverken presidenten og/eller visepresidenten kan gjenvelges etter utløpet av 4-årsperioden. Forslag til ny president og visepresidenter skal sendes generalsekretæren et halvt år før utløpet av valgperioden, mens nominasjonene på medlemmer til eksekutivkomitéen skal fremsettes ved hovedforsamlingens første møte under kongressen og være støttet av minst to av forsamlingens medlemmer. Saker som ønskes tatt opp på hovedforsamlingens møter skal fremmes av de nasjonale foreninger gjennom eksekutivkomitéen ved generalsekretæren. Medlemskontingenten er basert på medlemstallet i de nasjonale foreninger. Den bygger på at det skal avkreves en bestemt kontingent for hver 100 medlemmer, opp til et medlemstall på 8.000. Kontingentheten bestemmes av hovedforsamlingen. For øyeblikket er enhetsbeløpet fastsatt til \$ 30.-, hvilket innebærer at en nasjonal forening med ca. 1.160 medlemmer (slik som den norske) blir ilagt en årskontingent på ca. nkr. 1.650.-.

Det var 11 internasjonale psykologforeninger som stod som innbydere til stiftelsen av IUPS i Stockholm i 1951. De impliserte land var foruten Norge, — Belgia, Frankrike, Tyskland, Storbritania, Italia, Japan, Nederland, Sverige, Sveits og USA. Den internasjonale psykologforening har i årene som er gått vokst betydelig — og den har i dag 42 nasjonale foreninger som medlemmer.

Disse er:

Argentina Psychological Society
 Australian Psychological Society
 Belgian Psychological Society
 Brazilian Psychological Society
 Bulgarian Psychological Society
 Canadian Psychological Society
 Columbia Federation of Psychologists
 Psychologists' Union of Cuba
 Czechoslovakia Psychological Society
 Danish Psychological Association
 Federation of German Psychological Associations

Finnish Psychological Society
 French Psychological Society
 Society of Psychology of the German Democratic Republic
 Hong Kong Psychological Society
 Hungarian Psychological Association
 Indian Psychological Association
 Psychological Association of Iran
 Psychological Society of Ireland
 Israel Psychological Association
 Italian Society of Scientific Psychology
 Japanese Psychological Association
 Korean Psychological Association
 Mexican Society of Psychology
 Netherlands Psychological Association
 New Zealand Psychological Society
 Norwegian Psychological Association
 Panamanian Association of Psychology
 Psychological Association of the Philippines
 Polish Psychological Association
 Rumanian Psychological Association
 South African Psychological Association
 Spanish Society of Psychology
 Swedish Psychological Association
 Swiss Society of Psychology
 Turkish Psychological Association
 Soviet Psychological Association
 British Psychological Society
 American Psychological Associations
 Uruguayan Psychological Society
 Association of Venezuelan Psychologists
 Yugoslav Psychological Association

Den samlede medlemsmasse i de tilsluttende psykologforeninger kan anslås til ca. 100.000. Det sier seg selv at for en liten forening som den norske (med bare i overkant av 1 % av den samlede medlemsmasse i de tilsluttende foreninger), kan det ikke bli snakk om å øve noen avgjørende innflytelse — like lite i den internasjonale psykologunion som i andre verdensomspennende faglige og politiske sammenslutninger med norsk deltagelse. Det er imidlertid viktig å peke på at IUPS har en demokratisk styringsform som favoriserer små foreninger, og at NPF i den grad den mener å ha noe å bidra med i en internasjonal sammenheng, har muligheter for å komme til orde og for å bli hørt i alle viktige spørsmål.

I perioden 1976—80 var tillitsvervene i IUPS fordelt slik: Presidenten kom fra England, Visepresidentene fra USSR og Mexico, medlemmene av eksekutivkomitéen fra Australia, Belgia, Cuba, DDR, Frankrike, Japan, Nigeria, Polen, Sverige, USA, kassereren kom fra Canada, generalsekretæren og visegenrasekretæren fra henholdsvis USA og Frankrike. I alt var altså 15 land representert i de styrende og administrative organer.

IUPS's oppgaver og virksomhet

En viktig oppgave for IUPS helt siden starten har vært planleggingen og tilretteleggingen av de internasjonale psykologkongresser. Etter stiftelseskongressen i Stockholm, ble de etterfølgende kongresser avholdt på disse steder: Montreal 1954, Brüssel 1957, Bonn 1960, Washington 1963, Moskva 1966, London 1969, Tokio 1972, Paris 1976. Det er blitt besluttet at de to neste kongressene skal avholdes i Mexico City i 1984, og i Sidney i 1988.

I tillegg til planleggingen av verdenskongressene har IUPS, som ledd i sitt arbeid med å fremme kommunikasjon og samhørighet mellom psykologer, tatt initiativet til utgivelse av et eget tidsskrift — *International Journal of Psychology*. Tidsskriftet som ble påbegynt i 1966, utkommer med 4 nummer i året. Bidragsyterne til tidsskriftet kommer fra alle verdenshjørner, og det har abonnenter og lesere i mer enn 80 land. Tidsskriftet er et meddelelsesorgan både for vitenskapelige rapporter og for informasjon vedrørende profesjonelle forhold. I tidsskriftets siste nummer (nr. 3 fra 1980) er en meget god artikkel om «Recent developments in psychology in the People's Republic of China», en artikkel som med interesse kan leses i sammenheng med et tidligere innlegg i samme tidsskrift (nr. 4 fra 1974) om «Preface to the Chinese edition of Woodworth and Schlosberg's Experimental Psychology». De senere årganger av tidsskriftet har inneholdt flere beskrivelser om utviklingen og fremveksten av praktisk psykologi på det afrikanske kontinent, og også psykologiens stilling i Latinamerika er blitt behandlet. Flesteparten av de vitenskapelige bidrag i tidsskriftet gjelder empiriske og meto-

dologiske kryssnasjonale studier og undersøkelser hvor etniske variasjoner inntar en sentral stilling. Arbeidene er preget av faglig kvalitet og kan stå som forbilde for mange psykologtidsskrifter. Enkelte psykologer vil kanskje etterlyse flere oversikts-artikler over profesjonelle forhold, men dette er mer et uttrykk for mangel på bidragsytere enn for en avvisende redaksjonell linje.

Med henblikk på å fremme kontakt og kommunikasjon psykologer imellom har IUPS utgitt en *International Directory of Psychologists*. Denne har kommet i flere utgaver. I 3dje utgave (fra 1980) er medtatt navn og adresse på 17.000 psykologer utenfor USA. Når USA er utelatt har dette sammenheng med at den amerikanske psykologforening jevnlig utgir en ajourført adressebok over sine egne medlemmer.

Et annet prosjekt IUPS har engasjert seg i, har vært utarbeidelsen og utgivelsen av en *Trilingual Psychological Dictionary*. Hensikten har vært å forsøke å standardisere oversettelsen av psykologiske begreper og termer. Ordboken som utkom i 1975 er på 3 bind og omfatter språkene tysk, engelsk og fransk. Det foreligger planer om å videreføre arbeidet i form av en *International Directory*, hvor i første omgang også russisk og spansk vil bli trukket inn i standardiseringsarbeidet.

Ønsket om å gjøre psykologisk litteratur mer tilgjengelig på tvers av språkgrenser har gitt startgrunnlag for to spesialtidsskrifter — begge støttet av IUPS. Det ene er *German Journal of Psychology* som begynte å utkomme i 1977 og som tar sikte på å gi aktuell informasjon på engelsk om psykologiens stilling og utvikling i de tyskspråklige land. Det annet er tidsskriftet *French-Language Psychology Journal and Abstracts and Reviews*, som ble startet i 1980 og som har som formål å orientere engelskspråklige psykologer om faglitteratur og utviklingstrekk ved psykologien i fransktalende land (hovedsakelig Belgia, Canada, Frankrike og Sveits).

Når det gjelder spørsmålet om å gjøre psykologisk litteratur kjent utenfor eget språkområde bør også nevnes tidsskriftet *Soviet Psychology: A Journal of Translations*, som blir utgitt i USA med 4 nummer i året, og som

nå befinner seg i sin 18. årgang.

I de to første tiår etter stiftelsen mottok IUPS bevilgninger fra UNESCO til å gjennomføre forskjellige internasjonale prosjekter. Det gjaldt midler til studier av bl.a. utviklingen av nasjonale stereotypier, grunnlaget for innstillingsendringer og faktorer som innvirker på sosialiseringprosessen hos barn og ungdom. Et av disse prosjektene førte i 1966 frem til publiseringen av en 400 siders rapport om *International Opportunities for Advanced Training and Research in Psychology*. Vesentlige endringer har funnet sted på dette området fra midten av 60-årene, og det har i flere år blitt bemerket at det er behov for en ny revidert utgave av dette oppslagsverket.

Generelle samfunnsproblemer og særlig de problemer utviklingslandene står ovenfor, er blitt viet betydelig oppmerksomhet fra IUPS's side. Den første trykksak som ble utgitt med støtte fra unionen, var en rapport om *National Character and National Stereotypes* (1960). Noen år senere fulgte en rapport om *Social Implication of the Peaceful Uses of Nuclear Energy* (1964). I de senere år har virkningen av TV undervisningsprogrammer for barn i førskole og småskolealder — særlig tilrettelagt for utviklingsland — blitt støttet av unionen. Likeledes er det blitt gitt støtte til igangsetting av en komparativ utviklingspsykologisk undersøkelse i Sentral-Afrika, med deltagelse og styring av afrikanske psykologer.

I det siste tiår har UNESCO's finansieringsmuligheter blitt vesentlig beskåret. I midten av 70-årene ble det dessuten bestemt at all støtte fra organisasjonen skulle gis på kontraktbasis til spesielle prosjekter og at disse for psykologiens vedkommende skulle kanaliseres gjennom *International Social Science Council*. Mange psykologer har hatt sentrale tillitsverv innen ISSC, og omleggingen av bevilgningsprosedyren fikk ingen umiddelbare konsekvenser. Derimot har UNESCO's stadig dårligere økonomi ført til betydelige reduksjoner i bevilgningene til kulturelle og vitenskapelige formål.

Den mest vidtfavnende og overordnede internasjonale organisasjon på det vitenskapelige området er *International Council of Scientific Unions*. Under denne organisasjon

henhører bl.a. Union of Biological Science og International Social Science Council. IUPS har lenge ønsket å oppnå fullt medlemskap i organisasjonen som en selvstendig enhet, bl.a. under henvisning til at psykologi både er en sosialvitenskap og en biologisk vitenskap. En egen seksjon for eksperimental- og dyrep psykologi er f.eks. opprettet av International Union of Biological Science. Hittil har det imidlertid ikke lyktes å få anerkjent psykologi som et selvstendig og autonomt fagområde på høyeste plan innen internasjonalt vitenskapelig samarbeid. Det avspeiler bl.a. det forhold at psykologien ved de aller fleste universiteter rundt om i verden ennå ikke har oppnådd den selvstendighet som en egen fakultetsstatus innebærer. Også det forhold at betegnelsen på psykologiunionen refererer til «psychological sciences», understreker at psykologer hittil mer har sett på seg selv som tilhørende én fagdisiplin enn som representanter for et fagområde med varierte akademiske og profesjonelle forankringspunkter. Det er grunn til å tro at en omdefinering av psykologi vil være en av de saker som naturlig vil komme opp i IUPS's organer i løpet av 80-årene.

IUPS's begynnende profesjonsorientering

Et tilbakeblikk på IUPS's virksomhet i 70-årene viser en klar bevegelse bort fra den tidligere ensidige konsentrasjon om strengt vitenskapelige spørsmål. I tråd med unionens interesse for å stimulere krysskulturell psykologi, har den i ikke liten grad beskjeftiget seg med hvilke etiske prinsipper som bør legges til grunn for forskningsaktivitet på området. Flere møter og konferanser er blitt avholdt, og i 1974 ble det på initiativ fra IUPS utarbeidet en serie med faglig-etiske retningslinjer for gjennomføring av psykologiske krysskulturelle studier (kfr. *Inter. J. Psychol.*, 1974, 9, 242-249). De enkelte medlemsforeninger er blitt henstilt om å videreformidle disse rådgivende prinsipper.

Et spørsmål som har opptatt unionen i de senere år, er muligheten og ønskeligheten av å komme frem til internasjonale standarder for fagetikk for psykologers profesjonelle virk-

somhet. På verdenskongressen i Paris i 1876 ble det arrangert et eget symposium om dette emnet, og det ble avfattet en resolusjon vedrørende psykologisk yrkesetikk. Året etter mottok unionen en bevilgning fra ISSC for å fortsette arbeidet med utviklingen av yrkesetiske standarder, hvilket bl.a. førte til at det på den 19de internasjonale kongress for anvendt psykologi som ble avholdt i München i 1978 ble avholdt et eget møte om «How to promulgate high standards of ethics and professional conduct of psychologists and their associations throughout the world». På møtet deltok psykologer fra mange land og det ble presentert forberedte innlegg fra én psykolog fra hvert av landene — Belgia, Canada, Mexico, Nigeria, Polen, Sverige og USA. Disse diskusjonsinnlegg er senere i bearbeidet form blitt publisert som artikler i unionens tidskrift. (Kfr. *Inter. J. Psychol.*, nr. 2 for 1979). det er all mulig grunn til å anta at den internasjonale psykologiforenings opptatthet av profesjonelle og fagetiske spørsmål heller vil øke enn avta i årene som kommer.

Konklusjon

Utgangspunktet for mitt innlegg er Sentralstyrets forslag om å ta NPF's medlemskap i IUPS opp til nærmere vurdering. Etter mitt skjønn har NPF svært mye å vinne på ikke bare å opprettholde sitt medlemskap i unionen, men i større grad enn hittil å engasjere seg aktivt i unionens virksomhet. Vitenskapelig psykologi kjenner ingen landegrenser og uten et fundament i vitenskapelig psykologi vil ingen psykologprofesjon ha mulighet til å overleve endog de nærmeste 20 til 30 år. Jeg tror denne påstand vil holde stikk uansett hvilken innsats som gjøres for å utvikle NPF til en sterk fagforening.

IUPS har en viktig oppgave når det gjelder å øke kontaktflaten mellom psykologer og psykologforeninger. Den har en betydningsfull oppgave å representere psykologien som fag i forhold til verdensomfattende vitenskapelige organisasjoner, og i å fremme utviklingen av en regionalbevisst psykologi i utviklingslandene, og å bygge bro mellom psykologer med forskjellig kulturell, nasjonal og politisk bakgrunn.

Gjennom medlemskap i unionen kan NPF gjøre sitt til at psykologien får den plass den fortjener i verdenssamfunnet, slik at på sikt ikke bare den norske befolkning, men alle verdens beboere kan få den psykologiske bistand de måtte ha behov for.

Til slutt en anmodning til det nye Sentralstyret om at det til neste landsmøte setter frem et forslag om at NPF ser det som sin oppgave å fremme internasjonalt samarbeid både innen vitenskapelig og profesjonell psykologi, bl.a. ved å gå inn for å styrke eksisterende og nye samarbeidsorganer. Videre at styret ber om at det blir etablert et eget styreutvalg som har som særlig oppgave å ivareta foreningens internasjonale kontakter og å holde foreningens medlemmer løpende orientert om viktige hendelser og utviklingslinjer innen det internasjonale psykologimiljø. Det burde f.eks. være mulig i hvert nummer av TPNF å avse plass til en artikkel (ikke nødvendigvis originalartikkel) som behandler psykologiens stilling innen ulike land eller regimer eller som i sammendrag form gir innblikk i hvilke aktuelle spørsmål som står i fokus i de internasjonale organisasjoner NPF oppbærer medlemskap i. Det bør også være mulig å avse større spalteplass til meddelelser om internasjonale psykologmøter (på linje med hva som gjøres i *American Psychologist*) og å bringe referater fra evt. norske deltagere.

Når ovennevnte er gjennomført, vil man på en annen måte enn i dag kunne vurdere om NPF's internasjonale engasjementer bør styrkes eller svekkes. Å stille spørsmål om NPF får noe igjen for sitt medlemskap i IUPS uten at man overhodet har engasjert seg i unionens virksomhet fremstår i alle fall som en ufruktbar problemstilling.